

УДК: [342.951: 339.543]:01

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2022-78-1-61-70>

Гузенко Олена Павлівна,
кандидат економічних наук, доцент
(Донецький державний університет
внутрішніх справ, м. Кривий Ріг)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4002-2629>

Рекуненко Тетяна Олександрівна,
кандидат юридичних наук, доцент
(Донецький державний університет
внутрішніх справ, м. Кривий Ріг)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7668-0581>

ІНСТИТУЦІЙНІСТЬ, ПРАВОВІ ТА СУТНІСНІ АСПЕКТИ МИТНИХ РЕЖИМІВ В УКРАЇНІ

Статтю присвячено інституційним, правовим та сутнісним аспектам функціонування митних режимів в Україні. Розкрито особливості процесу вибору митних режимів суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, визначено ключові правила зазначеної процедури. Розглянуто нормативно-законодавчі регулятори, які забезпечують адаптацію митних режимів суб'єктами господарювання відповідно до сучасної національної юридичної позиції. Звернуто увагу на різні наукові погляди в контексті характеристики сутнісного змісту понятійної категорії «митний режим» та надано авторську позицію щодо її тлумачення з урахуванням ситуації, що на сьогодні склалася в діяльності митниці. Визначено ключові сегменти запропонованої понятійної категорії та обґрунтовано переваги її адаптації в сучасній митній діяльності. Надано пропозиції щодо підвищення ефективності процедури митних режимів.

Ключові слова: *інститут митних режимів; митне право; митний режим; суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності; митний кордон; митна процедура; міжнародна торгівля; митна справа; норми митного права; митне законодавство.*

Постановка проблеми. Нині в Україні актуальним питанням, що потребує негайного вирішення, є інституційність митних режимів, а саме якість функціонування інституту митного режиму, котрий створено на основі загального визнання системи митного права як інституційної та дворівневої. На думку політиків, науковців і фахівців митної справи, саме інститут митного режиму є одним із дієвих інструментів у митному праві України. Очевидним є той факт, що в умовах жорсткої конкуренції у сфері міжнародної торгівлі важливо створити сприятливі умови для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, збільшити обсяги транзиту, експорту та імпорту товарів через митний кордон України. Такий підхід забезпечить створення нових робочих місць на митній території України та сприятиме зростанню економіки країни взагалі. Більшість науковців вважає, що в контексті наявних митних режимів в Україні однією з ключових проблем є необхідність удосконалення правових засад їх регламентування. Це твердження базується на тому, що завершення процесу узгодження національного законодавства та юридичної практики у сфері правового

регулювання митних режимів із міжнародними стандартами відбувається уповільнено. Наслідком таких дій є відсутність відповідності окремих правових митних норм вимогам міжнародним стандартам. Водночас із позиції споживача митних послуг постає проблема правильного вибору митного режиму, оскільки вдало обраний митний режим є запорукою ефективного здійснення зовнішньоекономічної операції. Ураховуючи викладене, обрана для дослідження тема не втрачає своєї актуальності та сучасності, особливо в умовах адаптаційного періоду міжнародних стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості проблематики правового функціонування інституту митних режимів в Україні та процедури адаптації європейських норм митного права, зокрема, постійно розглядаються та обговорюються на наукових семінарах, обираються як напрями наукових досліджень. Узагалі проблемні аспекти митної політики, митної справи та порядку проведення митних процедур і вибору суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності митних режимів відображено в наукових працях таких вітчизняних учених, як І. Г. Бережнюк, О. П. Гребельник та ін. [1], С. А. Дуженко [2], О. Г. Мельник, М. Є. Адамів, А. В. Тодошук [3], Д. В. Приймаченко [4], В. В. Прокопенко [5], Д. С. Цаліна [6] та інші. Більш детальний аналіз особливостей правового регулювання процедури вибору митних режимів та їх особливостей здійснено й іншими науковцями. Так, О. Б. Дем'янюк та І. П. Кекіш [7] розкрили сутність митних режимів, визначили цілі та функції митних режимів у розвитку зовнішньоекономічних відносин і дослідили їх стимуляційний вплив на зовнішньоекономічну діяльність держави. М. В. Мельник [8] визначив особливості митних режимів за законодавством Європейського Союзу (далі – ЄС). М. Г. Шульга [9] проаналізував митні режими та їх вплив на митну політику, особливу увагу приділив розкриттю внутрішнього змісту митного режиму, що зумовлює можливість переміщення в ньому товарів і транспортних засобів. Т. В. Тучак та М. О. Могильська [10] розглянули особливості застосування митних режимів України в умовах інтеграції до ЄС та встановили, які зміни необхідно здійснити в Україні для подальшої інтеграції з Європейським Союзом. У працях цих та інших авторів певною мірою порушувалися окремі аспекти проблематики інституту митних режимів, правового регулювання його діяльності. Водночас цілісного дослідження питань сутнісного змісту митних режимів, їх особливостей та специфіки адаптації згідно з митними нормами ЄС забезпечення саме принципів не проводилося. Цим підтверджується актуальність, теоретичне й практичне значення проблеми, обраної для дослідження.

Формування цілей (постановка завдання). Мета дослідження полягає у визначенні ознак інституційності та правового регламентування митних режимів в Україні, наданні критичної оцінки науковим позиціям щодо сутнісної характеристики понятійної категорії «митні режими» та формулюванні пропозицій, спрямованих на вдосконалення предмета вивчення.

Виклад основного матеріалу. Дослідження процедури інституційності та правових засад митних режимів в Україні та митних режимів як інструменту митного права надає можливість більш ґрунтовно підійти до розробки пропозицій з удосконалення їх адаптації. Поява в Україні інституту митних режимів сприяла прискоренню залучення європейських норм регулювання правовідносин учасників цієї процедури.

У зв'язку з цим активізувалося вивчення створеного інституту митних режимів щодо його змістовності та ключових ознак. Так, Б. А. Кормич пропонує розглядати інститут митних режимів як «комплексний міжгалузевий правовий інститут права, який містить сукупність відособлених правових норм адміністративного, фінансового, цивільного, господарського, міжнародного та інших галузей права, що регулюють групу взаємозалежних суспільних відносин, які виникають під час здійснення митних процедур відповідно до

заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України, визначення їх правового статусу, умов оподаткування і використання після митного оформлення» [11, с. 88]. Як зазначає І. В. Міщенко, інститут митного режиму є «одним із ключових у митному праві України, оскільки кожен суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності, переміщуючи товар через митний кордон, зіштовхується з необхідністю декларувати свій товар, обираючи при цьому найбільш сприятливий йому режим у залежності від мети такого переміщення» [12, с. 88].

У свою чергу, М. В. Мельник вважає, що «інститут митних режимів являє собою комплексний міжгалузевий інститут права в системі митного права як комплексної галузі права, який містить сукупність відособлених правових норм адміністративного, фінансового, цивільного, господарського, міжнародного та інших галузей права, які регулюють групу взаємозалежних суспільних відносин, що виникають під час здійснення митних процедур відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України, визначення їх правового статусу, умов оподаткування і використання після митного оформлення» [13, с. 19].

На нашу думку, цінність дослідження М. В. Мельник [13, с. 20] полягає в конкретизації основних ознак інституту митних режимів в Україні. До них науковець включає такі:

- по-перше, в інституті митного режиму поєднуються властивості публічно-правового та приватного правового інститутів, що відображено в поєднанні імперативного й диспозитивного методів правового регулювання, до того ж структурно переважна кількість норм, що його складають, належить до публічно-правових;
- по-друге, інститут митного режиму регулює суспільні відносини, які належать до декількох галузей права (адміністративного, фінансового, цивільного, господарського, міжнародного та ін.), однак предметом регулювання є не вся сукупність указаних відносин, а лише ті з них, які пов'язані зі здійсненням митних процедур відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України, визначенням їх правового статусу, умов оподаткування і використання після митного оформлення; тобто зазначені суспільні відносини відрізняються видовою однорідністю їх соціального змісту;
- по-третє, адміністративно-правові та фінансово-правові відносини, котрі характеризують інститут митного режиму, сукупно переважають серед інших видів правовідносин, які є предметом правового регулювання в межах інституту митних режимів;
- по-четверте, інститут митного режиму відрізняється наявністю загальної юридичної конструкції і принципів, у межах яких надано умови перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у відповідному митному режимі, обмеження щодо їх використання, застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Розпочинаючи дослідження правових засад митних режимів в Україні, слід визначити ієрархію нормативно-правових актів, які регулюють митні відносини. Як слушно зазначає Л. І. Лемеха, правова регламентація та практична реалізація митних режимів насамперед здійснюється з урахуванням закріплених у Конституції України принципів права, серед яких ключове значення має принцип верховенства права [14, с. 43–44]. Другу позицію за юридичною силою в ієрархії нормативно-правових актів посідають ратифіковані Верховною Радою України міжнародно-правові акти, котрі стосуються питань митних режимів. Також важливим регулятором процедури митних режимів є Митний кодекс України [15], який безпосередньо встановлює види митних режимів (ст. 70 Митного кодексу України), затверджує порядок вибору та зміни митного режиму (ст. 71), визначає митний статус товарів, що поміщуються в митний режим (ст. 72), а також регулює інші питання, пов'язані з відповідним митним режимом. Крім того, окремі питання, що стосуються митних режимів,

регулюються законами України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [16] та «Про Митний тариф України» [17]. Використання зазначених законодавчих актів у митних режимах залежить від завдань, які висунуто замовником митної процедури.

На думку Л. І. Лемехи, важливе місце в правовому регулюванні митних режимів займають також постанови Касаційних судів у складі Верховного Суду та постанови Великої Палати Верховного Суду (четверта ланка в ієрархії), які містять правові позиції (висновки) вищого органу судової влади щодо правильного застосування норм матеріального й процесуального права [14, с. 44]. Свою позицію науковець обґрунтовує так: Верховний Суд фактично здійснює судову правотворчість у сфері правового регулювання митних відносин, здійснюючи казуальне тлумачення норм права та формуючи висновки щодо їх правильного застосування.

Серед правотворчих документів, що стосуються митних режимів, доречно буде вказати укази Президента України та постанови Кабінету Міністрів України, які вже є підзаконними актами. Так, доволі значущим є Указ Президента України «Про Державну митну службу України» [18].

Слід віддати належне законотворчій роботі Кабінету Міністрів України, який шляхом затвердження низки постанов забезпечив вирішення окремих питань митних режимів. До їх складу варто включити такі постанови Кабінету Міністрів України, як «Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України» [19], Положення про митні декларації [20], «Про деякі питання перебування товарів у митному режимі переробки на митній території України, обмеження і заборони щодо поміщення окремих товарів у зазначений митний режим і визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України» [21]. У свою чергу, Міністерство фінансів України затверджує наказ від 04.08.2015 № 693 «Про діяльність митних брокерів» [22], а Державна митна служба України наказом від 17.11.2005 № 1118 [23] упроваджує правила митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються громадянами через митний кордон України.

Незважаючи на наявність різних законодавчих регуляторів, у контексті питань, які стосуються митних режимів, вважаємо ключовим та найбільш дієвим Митний кодекс України [15], котрий регламентує основи цієї процедури. Зокрема, законодавець у статті 4 Митного кодексу України [15] наводить тлумачення понятійної категорії «митний режим» та пропонує її розуміти як комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і зумовлюють їх використання щодо митного оформлення. До того ж у статті 70 Митного кодексу України законодавець установлює види митних режимів, котрі мають стати основою для прийняття рішення замовником митної процедури. До їх складу віднесено: імпорт, реімпорт, експорт, реекспорт, транзит, тимчасове ввезення, тимчасове вивезення, митний склад, вільна митна зона, безмитна торгівля, переробка на митній території, переробка за межами митної території, знищення або руйнування, відмова на користь держави [15]. Водночас у статті 71 Митного кодексу України законодавець звертає увагу на той факт, що «декларант має право обрати митний режим, у який він бажає помістити товари», а «поміщення товарів у митний режим здійснюється шляхом їх декларування та виконання митних формальностей, передбачених цим Кодексом» [15].

З метою поглиблення дослідження розглянемо наукові позиції щодо тлумачення понятійної категорії «митний режим».

Наукові позиції щодо тлумачення понятійної категорії «митний режим»

Зміст понятійної категорії «митний режим»	Головні сегменти	Науковці / джерело
Митні режими – це один з інститутів законодавства в галузі державної митної справи, що визначає порядок його застосування під час переміщення товарів через митний кордон	Інститут, митна справа, митні товари, митний кордон	Б. А. Кормич [11, с. 86]
Митний режим – це сукупність норм чинного законодавства, які залежно від мети переміщення товарів і послуг визначають порядок такого переміщення через митний кордон й обсяг митних процедур, які при цьому проводяться	Митна норма, митні товари й послуги, митний кордон, митна процедура	І. І. Дахно [24, с. 137]
Митний режим – це порядок оформлення товарів, стягнення митних платежів і надання пільг, встановлення меж прав фізичних і юридичних осіб з розпорядження товарами, що перебувають у їх володінні, і транспортними засобами, ввезеними на митну територію України, вивезеними з цієї території або переміщуваними транзитом тощо	Митні платежі, пільги, фізичні та юридичні особи, товари, транспортні засоби, митна територія, транзит	М. Г. Шульга [25, с. 271]
Митний режим – це система правових норм, які визначають у митних цілях: статус товарів, транспортних засобів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України; статус юридичних і фізичних осіб, які мають до цього відношення; сукупність митних процедур, пов'язаних із розміщенням товарів та інших предметів під обраний митний режим, знаходженням під його дією та припиненням його дії	Правова норма, статус товарів, митний кордон, юридичні особи, фізичні особи, митні процедури	О. О. Крестьянінов [26, с. 92]

Зокрема, на думку В. В. Белєвцевої, призначення митного режиму полягає у визначенні можливості переміщення товарів, порядку митного оформлення і митного контролю, розміру митних платежів, які підлягають сплаті за товари й транспортні засоби, що переміщуються, а також у визначенні кола дій, які можуть бути здійснені щодо останніх [27, с. 140].

Дещо по-іншому трактують поняття «митний режим» К. В. Бережна, котра розуміє його як сукупність положень, що залежно від заявленої мети переміщення товарів та інших предметів через митний кордон України визначає порядок такого переміщення [28, с. 19–20], та М. І. Дідівський, що вважає митний режим «сукупністю правил, відповідно до яких товари переміщуються через кордон» [29, с. 22].

На наш погляд, понятійна категорія «митний режим» повинна охопити базові сегменти інституційності, правових аспектів та митної процедури взагалі. Тому пропонуємо визначати понятійну категорію «митний режим» як базовий сегмент інституту митних режимів, котрий упроваджується з урахуванням чинних законодавчих актів, розкриває сукупність взаємозалежних суспільних відносин, що виникають під час вибору його виду, та забезпечує головні принципи збереження прав його учасників. Обґрунтуванням запропонованого тлумачення цієї категорії можна вважати те, що:

- 1) висвітлюється взаємозв'язок з інститутом митних режимів, визнається сам митний режим як базовий сегмент, котрий відіграє ключову роль у формуванні митної політики країни взагалі;
- 2) розкривається інформація про можливість використання митного режиму за умови відповідності його чинній законодавчій базі;
- 3) визнається наявність сукупності взаємозалежних суспільних відносин, що виникають під час вибору виду митного режиму;

4) встановлюється умова дієвості митного режиму з огляду на забезпечення головних принципів збереження прав його учасників.

Варто погодитися з позицією Т. В. Тучак та М. О. Могильської [28, с. 53], що правове регулювання митних режимів, розроблене в ЄС, є більш сприятливим для розвитку галузей виробництва, котрі займаються експортом продукції, створення додаткових робочих місць та збільшення податкових відрахувань підприємствами. Науковці вважають, що таке явище є наслідком приєднання і тривалого застосування Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур і її спеціальних протоколів, спрямованих на регулювання митних режимів.

На сьогодні в Україні виникла необхідність вирішення питань покращення функціонування інституту митних режимів через удосконалену процедуру правового регулювання. Правове регулювання повинно ґрунтуватися на загальновизнаних міжнародних правилах, що регламентують зовнішньоекономічні відносини; урахувати провідний зарубіжний досвід у цій сфері; відповідати усталеній практиці національного законодавства; будуватися на принципах спрощення та прозорості самої регламентації як митних режимів, так і всієї митної сфери в цілому.

Висновки. Отже, інститут митних режимів в Україні є дієвим інструментом реалізації митної політики, який зосереджує сукупність стимулів та обмежень щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Основними ознаками інституту митних режимів є поєднання властивостей публічно-правового та приватного правового інститутів, імперативного й диспозитивного методів правового регулювання, структурне переважання публічно-правових норм, регулювання суспільних відносин, які належать до кількох галузей права, пов'язаних зі здійсненням митних процедур. В основу митних режимів покладено такі основні елементи, як: умови поміщення товарів у митний режим; митна процедура; статус товарів після завершення митного оформлення; умови оподаткування та умови використання після завершення митного оформлення. За результатами проведеного дослідження запропоновано понятійну категорію «митний режим» розуміти як базовий сегмент інституту митних режимів, котрий упроваджується з урахуванням чинної законодавчої бази, розкриває сукупність взаємозалежних суспільних відносин, що виникають під час вибору його виду, та забезпечує головні принципи збереження прав його учасників. До напрямів покращення процедури митного режиму доцільно включити підвищення дієвості інституту митних режимів, що має керуватися загальновизнаними міжнародними правилами, також необхідно імплементувати європейський досвід у галузі митної справи, а практика національного митного законодавства повинна ґрунтуватися на принципах спрощення та прозорості як всієї митної сфери, так і регламентації застосування митних режимів.

Перспективи подальших розвідок визначено в напрямі правового вдосконалення різних видів митних режимів з метою підвищення ефективності функціонування інституту митних режимів у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Митна політика та митна безпека: концептуальне визначення та шляхи забезпечення : монографія / І. Г. Бережнюк, О. П. Гребельнік та ін.; за заг. ред. П. В. Пашка. Київ : Знання, 2012. 238 с.
2. Дуженко С. А. Провадження у справах про порушення митних правил : монографія / за заг. ред. М. Г. Шульги. Харків : Оберіг, 2017. 170 с.
3. Мельник О. Г., Адамів М. Є., Тодошук А. В. Реформування митної системи України в умовах європейської інтеграції : монографія. Львів : Міські інформаційні системи, 2018. 215 с.
4. Сучасний стан та перспективи розвитку митних правовідносин в Україні : колективна монографія / за заг. ред. Д. В. Приймаченка. Дніпро : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 272 с.
5. Прокопенко В. В. Виконання митних формальностей при переміщенні товарів через митний кордон України різними видами транспорту : монографія. Дніпро : Ун-т митної справи та фінансів, 2018. 336 с.

6. Цаліна Д. С. Порядок митного оформлення товарів при їх переміщенні через митний кордон України : монографія. Харків : Факт, 2010. 176 с.
7. Дем'янюк О. Б., Кекіш І. П. Митні режими у стимулюванні зовнішньоекономічної діяльності України. *Світ фінансів*. 2016. № 2. С. 75–78.
8. Мельник М. В. Особливості митних режимів за законодавством Європейського Союзу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. № 6. С. 32–44.
9. Шульга М. Г. Митний режим як форма реалізації митної політики. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2014. № 4 (11). С. 204–216.
10. Тучак Т. В., Могильська М. О. Особливості застосування митних режимів України в умовах інтеграції до ЄС. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Вип. 6 (17). С. 52–53.
11. Кормич Б. А. Митні режими як інститут митного права. *Митна справа*. 2013. № 6. С. 86–92.
12. Міщенко І. В. Новели інституту митного режиму в контексті реформування митного законодавства. *Адміністративне право і процес*. 2012. № 2. С. 73–77.
13. Мельник М. В. Інститут митних режимів в митному праві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. К. : Міжрегіональна академія управління персоналом, 2016. 251 с.
14. Лемеха Р. І. Правові засади митних режимів в Україні: сучасний стан і напрями вдосконалення. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Випуск 3 (32). С. 43–48.
15. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року. № 4495-VI. Дата оновлення: 19.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 05.01.2022).
16. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 № 959-XII. Дата оновлення: 01.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення: 05.01.2022).
17. Про Митний тариф України : Закон України від 04.06.2020 № 674-IX. Дата оновлення: 01.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20> (дата звернення: 05.01.2022).
18. Про Державну митну службу України : Указ Президента України від 29 листопада 1996 року № 1145/96. Дата оновлення: 30.04.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1145/96#Text> (дата звернення: 05.01.2022).
19. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 227. Дата оновлення: 29.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.01.2022).
20. Положення про митні декларації : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року № 450. Дата оновлення: 07.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2012-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.01.2022).
21. Про деякі питання перебування товарів у митному режимі переробки на митній території України, обмеження і заборони щодо поміщення окремих товарів у зазначений митний режим і визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 березня 2013 року № 295. Дата оновлення: 08.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/295-2013-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.01.2022).
22. Про діяльність митних брокерів : наказ Міністерства фінансів України від 04.08.2015 № 693. Дата оновлення: 22.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1036-15#Text> (дата звернення: 05.01.2022).
23. Про затвердження Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються громадянами через митний кордон України : наказ Державної митної служби України від 17.11.2005 № 1118. Дата оновлення: 18.09.2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1428-05#Text> (дата звернення: 05.01.2022).
24. Дахно І. І. Міжнародне економічне право : курс лекцій. К. : МАУП, 2000. 160 с.
25. Шульга М. Г. Митний режим: основи правового регулювання. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Економічна теорія та право. 2013. № 4 (15). С. 270–280.
26. Крестьянінов О. О. Правове регулювання митних режимів : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Х., 2002. 216 с.
27. Белевцева В. В. Система адміністративно-правових режимів у сфері державної безпеки. *Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення*. Вип. 1 : матеріали постійного діючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 28 трав. 2010 р.). Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2010. С. 139–143.

28. Бережна К. В. Митно-правовий режим транзиту в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К. : 2003. 198 с.
29. Дідківський М. І. Антидемпінгова політика української держави: перший досвід. *Вісник. Економіка*. 2001. Вип. 50. С. 20–24.
30. Тучак Т. В., Могильська М. О. Особливості застосування митних режимів України в умовах інтеграції до ЄС. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Випуск 6 (17). С. 52–56.

References

1. Митна політика та митна безпека: концептуальне визначення та шляхи забезпечення : монографія [Customs policy and customs security: conceptual definition and ways of providing : monograph] / I. H. Berezhnok, O. P. Hrebelsnik ta in.; za zah. red. P. V. Pashka. Kyiv : Znannia, 2012. 238 s. [in Ukrainian].
2. Duzhenko, S. A. (2017). Provadzhennia u spravakh pro porushennia mytnykh pravyl : monohrafiia [Proceedings in cases of violation of customs rules : a monograph] / za zah. red. M. H. Shulhy. Kharkiv : Oberih. 170 s. [in Ukrainian].
3. Melnyk, O. H., Adamiv, M. Ye., Todoshchuk, A. V. (2018). Reformuvannia mytnoi systemy Ukrainy v umovakh yevropeiskoi intehratsii : monohrafiia [Reforming the customs system of Ukraine in terms of European integration : a monograph]. Lviv : Miski informatsiini systemy. 215 s. [in Ukrainian].
4. Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku mytnykh pravovidnosyn v Ukraini : kolektyvna monohrafiia [The current state and prospects for the development of customs relations in Ukraine : a collective monograph] / za zah. red. D. V. Prymachenko. Dnipro : Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2018. 272 s. [in Ukrainian].
5. Prokopenko, V. V. (2018). Vykonannia mytnykh formalnostei pry peremishchenni tovariv cherez mytnyi kordon Ukrainy riznymi vydamy transportu : monohrafiia [Execution of customs formalities when moving goods across the customs border of Ukraine by different modes of transport : a monograph]. Dnipro : Un-t mytnoi spravy ta finansiv. 336 s. [in Ukrainian].
6. Tsalina, D. S. (2010). Poriadok mytneho oformlennia tovariv pry yikh peremishchenni cherez mytnyi kordon Ukrainy : monohrafiia [The order of customs clearance of goods during their movement across the customs border of Ukraine : a monograph]. Kharkiv : Fakt. 176 s. [in Ukrainian].
7. Demianiuk, O. B., Kekish, I. P. (2016). Mytni rezhymy u stymulivanni zovnishnoekonomichnoi diialnosti Ukrainy [Customs regimes in stimulating foreign economic activity of Ukraine]. *Svit finansiv*. № 2. S. 75–78 [in Ukrainian].
8. Melnyk, M. V. (2016). Osoblyvosti mytnykh rezhymiv za zakonodavstvom Yevropeiskoho Soiuzu [Features of customs regimes under European Union law]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu*. № 6. S. 32–44 [in Ukrainian].
9. Shulha, M. H. (2014). Mytnyi rezhym yak forma realizatsii mytnoi polityky [Customs regime as a form of customs policy]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho»*. № 4 (11). S. 204–216 [in Ukrainian].
10. Tuchak, T. V., Mohylska, M. O. (2018). Osoblyvosti zastosuvannia mytnykh rezhymiv Ukrainy v umovakh intehratsii do YeS [Features of the application of customs regimes of Ukraine in terms of EU integration]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*. Vyp. 6 (17). S. 52–53 [in Ukrainian].
11. Kormych, B. A. (2013). Mytni rezhymy yak instytut mytneho prava [Customs regimes as an institution of customs law]. *Mytna sprava*. № 6. S. 86–92 [in Ukrainian].
12. Mishchenko, I. V. (2012). Novely instytutu mytneho rezhymu v konteksti reformuvannia mytneho zakonodavstva [Novels of the institute of customs regime in the context of reforming customs legislation]. *Administratyvne pravo i protses*. № 2. S. 73–77 [in Ukrainian].
13. Melnyk, M. V. (2016). Instytut mytnykh rezhymiv v mytnomu pravi Ukrainy [Institute of customs regimes in the customs law of Ukraine] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07. K. : Mizhrehionalna akademiia upravlinnia personalom. 251 s. [in Ukrainian].
14. Lemekha, R. I. (2020). Pravovi zasady mytnykh rezhymiv v Ukraini: suchasnyi stan i napriamy vdoskonalennia [Legal principles of customs regimes in Ukraine: current status and areas of improvement]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*. Vypusk 3 (32). S. 43–48 [in Ukrainian].
15. Mytnyi kodeks Ukrainy [Customs Code of Ukraine] vid 13 bereznia 2012 roku. № 4495-VI. Data onovlennia: 19.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (data zvernennia: 05.01.2022). [in Ukrainian].

16. Pro zovnishnoekonomichnu diialnist : Zakon Ukrainy vid 16.04.1991 № 959-XII [On foreign economic activity : Law of Ukraine]. Data onovlennia: 01.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (data zvernennia: 05.01.2022) [in Ukrainian].
17. Pro Mytnyi taryf Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 04.06.2020 № 674-IX [On the Customs Tariff of Ukraine : Law of Ukraine]. Data onovlennia: 01.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20> (data zvernennia: 05.01.2022) [in Ukrainian].
18. Pro Derzhavnu mytnu sluzhbu Ukrainy [On the State Customs Service of Ukraine] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 29 lystopada 1996 roku № 1145/96. Data onovlennia: 30.04.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1145/96#Text> (data zvernennia: 05.01.2022) [in Ukrainian].
19. Pro zatverdzhennia polozhen pro Derzhavnu podatkovu sluzhbu Ukrainy ta Derzhavnu mytnu sluzhbu Ukrainy [On approval of the provisions on the State Tax Service of Ukraine and the State Customs Service of Ukraine] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06 bereznia 2019 roku № 227. Data onovlennia: 29.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 05.01.2022) [in Ukrainian].
20. Polozhennia pro mytni deklaratsii [Regulations on customs declarations] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 travnia 2012 roku № 450. Data onovlennia: 07.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2012-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 05.01.2022) [in Ukrainian].
21. Pro deiaki pytannia perebuvannia tovariv u mytnomu rezhymi pererobky na mytnii terytorii Ukrainy, obmezhenia i zaborony shchodo pomishchennia okremykh tovariv u zaznachenyi mytnyi rezhym i vyznannia takymy, shcho vtratyly chynnist, deiakykh aktiv Kabinetu Ministriv Ukrainy [On some issues of stay of goods in the customs regime of processing in the customs territory of Ukraine, restrictions and prohibitions on placing certain goods in the said customs regime and repealing some acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27 bereznia 2013 roku № 295. Data onovlennia: 08.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/295-2013-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 05.01.2022) [in Ukrainian].
22. Pro diialnist mytnykh brokeriv [On the activities of customs brokers] : nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 04.08.2015 № 693. Data onovlennia: 22.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1036-15#Text> (data zvernennia: 05.01.2022) [in Ukrainian].
23. Pro zatverdzhennia Pravyl mytnoho kontroliu ta mytnoho oformlennia transportnykh zasobiv, shcho peremishchuiutsia hromadianamy cherez mytnyi kordon Ukrainy [On approval of the Rules of customs control and customs clearance of vehicles moving by citizens across the customs border of Ukraine] : nakaz Derzhavnoi mytnoi sluzhby Ukrainy vid 17.11.2005 № 1118. Data onovlennia: 18.09.2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1428-05#Text> (data zvernennia: 05.01.2022) [in Ukrainian].
24. Dakhno, I. I. (2000). Mizhnarodne ekonomichne pravo : kurs lektsii [International economic law : a course of lectures]. K. : MAUP. 160 s. [in Ukrainian].
25. Shulha, M. H. (2013). Mytnyi rezhym: osnovy pravovoho rehuliuвання [Customs regime: basics of legal regulation]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho». Seriia: Ekonomichna teoriia ta pravo.* № 4 (15). S. 270–280 [in Ukrainian].
26. Krestianinov, O. O. (2002). Pravove rehuliuвання mytnykh rezhymiv [Legal regulation of customs regimes] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho. Kh., 216 s. [in Ukrainian].
27. Bielievtseva, V. V. (2010). Systema administratyvno-pravovykh rezhymiv u sferi derzhavnoi bezpeky [System of administrative and legal regimes in the field of state security]. *Pravove zabezpechennia operatyvno-sluzhbovoi diialnosti: aktualni problemy ta shliakhy yikh vyrishennia. Vyp. 1 : materialy postiinoho diiuchoho nauk.-prakt.seminaru (m. Kharkiv, 28 trav. 2010 r.).* Kh. : Nats. yuryd. akad. Ukrainy im. Yaroslava Mudroho. S. 139–143 [in Ukrainian].
28. Berezhna, K. V. (2003). Mytno-pravovyi rezhym tranzytu v Ukraini [Customs regime of transit in Ukraine] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07. In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho. K. : 198 s. [in Ukrainian].
29. Didkivskiy, M. I. (2001). Antydempinhova polityka ukrainskoi derzhavy: pershyi dosvid [Antidumping policy of the Ukrainian state: the first experience]. *Visnyk. Ekonomika.* Vyp. 50. S. 20–24 [in Ukrainian].
30. Tuchak, T. V., Mohylska, M. O. (2018). Osoblyvosti zastosuvannia mytnykh rezhymiv Ukrainy v umovakh intehratsii do YeS [Features of the application of customs regimes of Ukraine in terms of EU integration]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia.* Vypusk 6 (17). S. 52–56 [in Ukrainian].

Guzenko Olena,

PhD of Economy, Associate Professor

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kryvyi Rih)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4002-2629>

Rekunenko Tetyana,

PhD in Law, Associate Professor

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kryvyi Rih)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7668-0581>

INSTITUTIONALITY, LEGAL AND ESSENTIAL ASPECTS OF CUSTOMS REGIMES IN UKRAINE

Currently in Ukraine the topical issue for immediate solution is the institutionality of customs regimes, namely the quality of the institution of the customs regime, which is based on the generally accepted system of customs law as institutional and two-tier. In the opinion of politicians, scientists and customs specialists, the institute of customs regime is one of the effective tools in the customs law of Ukraine, as each subject of foreign economic activity, moving goods across the customs border, faces the need to declare their goods, choosing the most favorable mode depending on the purpose of such movement. It is obvious that in conditions of fierce competition in the field of international trade it is important to create favorable conditions for foreign economic activity, increase the volume of transit, export and import of goods across the customs border of Ukraine. This need stems from the fact that such an approach will ensure the creation of new jobs in the customs territory of Ukraine and contribute to the growth of the country's economy in general. Most scholars believe that in the context of the existing customs regimes in Ukraine, one of the key issues is the need to improve the legal framework for their regulation. This statement is based on the fact that the completion of the process of bringing national legislation and legal practice in the field of legal regulation of customs regimes in line with international standards is slow. The consequence of such actions is the lack of compliance of certain legal customs regulations with the requirements of international standards. At the same time, from the standpoint of the consumer of customs services there is a problem of choosing the right customs regime, as a well-chosen customs regime is the key to effective foreign trade. The article is devoted to the institutional, legal and essential aspects of the functioning of customs regimes in Ukraine, reveals the features of the process of choosing customs regimes by foreign economic entities, defines the key rules of this procedure. A review of regulatory regulators that ensure the adaptation of customs regimes by economic entities in accordance with the existing national legal position. Attention is drawn to the existing scientific views in the context of characterizing the essential content of the conceptual category "customs regime" and provided the author's position on its interpretation taking into account the situation in modern customs. The key segments of the proposed conceptual category are identified and the advantages of its adaptation in modern customs activity are substantiated.

Key words: *institute of customs regimes; customs law; customs regime; subject of foreign economic activity; customs border; customs procedure; international trade; customs business; norms of customs law; customs legislation.*

Надіслано до редколегії 18.01.2022
Рекомендовано до публікації 24.01.2022